

A baloldalon beszélnek - TGM - Rien

2013 június 27. Flag

Szöveg méret

Mentés

-
-
-

- [0](#)

Még nincs értékelve

Mérték

Ami az elmúlt években történt, némán suhant el a magyar állampolgárok kócos feje fölött. A magyarországi jobboldal megértette az új médiák alaptermészetét, és erre a tudásra építi politikáját.

Az Orbán-kormány ugyanis titkolja az intézkedéseit, megtéveszt? nevekkel látja el ?ket – ezeket nincs id?

helyesbíteni a médiásürgésben és médiaforgásban –, s ha mégis híre megy az aktusnak, hát elhallgatják, „cáfolják”, letagadják vagy az általános médiaömlenybe passzírozzák.

„Rien”, „semmi” – írta naplójába XVI. Lajos francia király 1789. július 14-én. Semmi említésre érdemes. Nem vette észre a forradalmat, vagy nem törődött vele.

Ugyanígy van ezzel a magyarországi közvélemény. Nem nagyon figyelt föl rá, hogy életkörülményei radikálisan megváltoztak. Nem ugyanabban az államban él, mint pár évvel ezelőt.

Pedig még az állam hivatalos neve sem ugyanaz, mint korábban. Az új intézményes rend alig emlékeztet a polgári demokrácia eddigi formáira. Összezsugorodott a polgárok tetszés szerint, háborítatlanul intézett magánügyeinek övezete. Minimumra csökkentek a szociális jogok, gyökeresen átalakították az adórendszert. Alkotmányos szabállyá tették a konzervatív társadalmi és erkölcsi ízléspreferenciákat. Újra van hivatalos állami ideológia: az euroszkeptikus nacionalizmus és a nemzetállamtól elrugaszkodott etnicizmus eklektikus vegyülete, kiegészítve meglehetősen szintétlen vallásos, irredenta nosztalgiaikkal, „kollektívizmussal” álcázott korporatizmussal.

Ez még csak nem is valódi etatizmus: az utólag, hevenyészve törvényesített rendeleti kormányzás, a kivételek (pl. „különadók” és „stratégiai partnerségek”) rendetlen rendje az ellenkezője annak az eszménynek, amely az államnak mind az abszolutista, mind a jakobinus rajongóira jellemző: az áttekinthető, elérhető és ellenőrizhető egyöntetűségnek és geometrikus konstrukciónak. A hivatalnoki kart minduntalan pánikba ejtő zsarnoki rögtönzések – és váratlan kompromisszumok – ugyancsak rögtönzött utólagos politikai igazolásra szorulnak, ezt a kormányzati orákulumok általában a korábbi kormányok vagy a külföld gépies szidalmazásával abszolválják.

Mindez némán suhan el a magyar állampolgárok kócos feje fölött.

A liberális-demokratikus ellenzéki publicisztika nem győzik megrökönyödni rajta, hogy a kupán vágott nemzet hogyhogy nem törzűz elkeseredésében és fölháborodásában. Pedig erre a kérdésre egyszer a válasz:

NEM TUD RÓLA.

A modern közvélemény – szemben az aprócska ókori városállammal – nem a közvetlen élmények és a nyilvános állami aktusok közvetlen megbeszélése. (És ha jól emlékszünk Platónra, mintha az se lett volna annyira ideális: mintha egy bizonyos Szókratésznek büröklevet kellett volna innia, mert a demagógok által félrevezetett közvélemény tévesen ítélte meg, s mintha csak úgy bizonyíthatta volna be segítségét városához, hogy nem szökött meg a halálos ítélet elől. Rémlik valami efféle, nem?)

A modern közvélemény közvetett.

Ez a közvetítés intézményes.

A modern polgári társadalmakban, liberális demokráciákban a politikai jelenségeket a társadalomtudományok (közéjük érve ezúttal a politikai filozófiát és a jogtudományt) dolgozzák föl, osztályozzák, rendszerezik, értelmezik. A tőlük származó adatokkal, módszerekkel, fogalmakkal operálnak a médiák, akkor is, ha a fogalmi és logikai szigor és rendszeresség itt természetesen fölülhívul. A médiák intézmények, összességük maga is intézményes. Karakterük – képi világuk és uralkodó nyelvhasználatuk – nem tartalmilag vagy világnézetileg határozza meg a közvéleményt, hanem csak tájékozottságában és értelmezési technikáiban, és maga is alá van rendelve a médiafogyasztási, kultúrahasználati „trendeknek”, tendenciáknak.

A tizenkilencedik és a huszadik században a „tömegsajtó”, amely csakugyan politikai szenvedélyekkel – leginkább nacionalizmussal és szocializmussal – „fertőzte meg a kedélyeket”, mély aggodalmat keltett a patrícius értelmiségben és az ún. művelt osztályokban. Nálunk a *Nyugat* és a *Huszdik Század* nemzedéke – amely mellesleg éppen a „tömegsajtó” révén lett befolyásos, Ady cikkeit tízezrek olvasták, verseit százak – nyugtalankodott amiatt, hogy mesterséges érzelmek, koholt ellentétek, lombikban előállított indulatok vezethetnek az elnyomást nem csupán fönttartó, hanem szenvedélyesen követelő népmozgalmakhoz a „tömegsajtó” révén.

A „TÖMEGSAJTÓ” MOBILIZÁLT, A TÉVÉ ÉS AZ INTERNET DEMOBILIZÁL. Az előbbi mozgósít, az utóbbi leszerel. Az előbbi funkciója az elkötelezett – vagyis elfogult – tájékoztatás és értelmezés volt, az utóbbié a „szórakoztatás”, az időtöltés, a gondozás. Az előbbi célja az aktivitás, az utóbbié a passzivitás.

A régi „tömegsajtó” mindent politikává változtatott, elítéleteket teremtett és elítéleteket zúzott szét. Fennmaradtak fényképek az orosz forradalom korából: munkások – vállukon a flinta, övükben a kézigránát, kucsmájukon sötét (nyilván vörös) szalag – százainak keze nyúlik a tehergépkocsiról osztogatott újságok felé. Újság, fekete kenyér, uborka, vodka: a forradalmár reggelije. A pesti, bécsi, zágrábi, krakkói kávéházakban tucatnyi újság várta a sok tízezer olvasót, a polgárt az ebédlőben három-négy a tea mellé. A munkáslakásokban népes családok hallgatták esténként a családfőt, aki fölolvastott a *Népszavából*. Mivel egy-egy lappéldányt négy-öt családnak is továbbadtak – tágabb családom egyik idősebb tagja ezen nőtt föl Miskolcon a kilencszázharminc években – , némely régi hírlapok példányszámát magas szorzóval kell újraszámolni.

A mai médiavilág – főleg a német nyelvterületen, bár csökkenő mértékben, de még olvasnak minőségi, nyomtatott napi- és hetilapokat, itt-ott máshol is – a 24 órás, szakadatlan információfolyam és a szinte korlátlan elérhetőség korában nem tud hangsúlyozni, kiemelni, legföljebb – az apró módosításokkal újdonságnak föltüntetett ismétlés útján – sulykolni, méghozzá rejtetten. A releváns – többnyire jogi formájú – információk beleolvadnak a társadalmi szempontból érdektelen „hírek” örökös hömpölygésébe. Az internetes portálok „címlapja” óránként, olykor még gyakrabban újul. A videók mind intenzívebb használata révén az internetes „sajtó” és a tévé közötti különbség elhalványul; ma már a tévécsatornáknak és rádióállomásoknak is van egyre aktívabb és változatosabb honlapjuk. A tényleges fúzió elkerülhetetlen – ráadásul mindez eleve szintetizálva terjed a Facebookon és egyéb közösségi médiákon, mindegyiküknek van mobiltelefonos, táblagépes alkalmazása és í. t. Az információk mindenféle súlyozás és hierarchia nélkül terjednek, a folyamatosan módosuló fogyasztói trendeknek megfelelően. A kizáró föltétel: a rövideg. A szörfölés, a kattintgatás nem engedi meg az elmélyülést. A töprengés, a lassúság terepe kizárólag a magánbeszélgetés. Mindenki sokkal nagyobb betűmennyiséget vesz magához, mint annak előtte, de alig olvas. A „föľhasználók” (már nem „olvasók”) hírnek tekintik a bulvárszenzációnak hazudott reklámot, sportbaleset vagy alkotmánymódosítás egyremegy.

A „könyvnek látszó tárgyakat” az ún. komolyabb médiák is könyvnek tekintik. (Lásd az olvasási szokásokról és a könyvkiadásról Békés Márton íjesztő írását: „[Könyvünneprontás](#)”). A liberális középosztály megroskadt médiabástyája, a Klubrádió a legalantasabb ponyvát népszerűsíti „könyvrovatában”, kulturális interjúiban az egymástól megkülönböztethetetlen alanyi költők, popzenészek, „regényírók”, áltudósok és *blogoló anyukák* versengenek lazaságban és az „anything goes” gondosan ártalmatlanított és méregtelenített, hányaveti változataiban. De kár volna a 67%-os zeneszolgáltatással sújtott, pénztelen dumarádiót nyüstölni, miközben a mobilinternetes csipcsiripnek köszönhetően a jófejség és a külság újabb s újabb csimborasszóira hág, az eredetiségnek az az alfaja ez, amelyben az arcélek tők egyformák.

Eleinte nem értettem, miért hirdetnek boltokban „újságokat ÉS hírlapokat”, azt gondoltam, ez az „éljen a hon és haza!” új kiadása. De nem. „Újságnak” a népnyelv ma a *Hot* magazint nevezi.

Szó se róla, már a hajdani „tömegsajtót” is lenyögözte az irrelevancia, „a *bíbornok bumótszelencéje*”, de a mindent

elárasztó, méreteinél fogva már nem képromboló, trón- és oltárdöntő? gúny és tréfálkozás, az önálló „establishment”-té emelkedett élcelődési gigakonzern, az Erkölcsi Wellness Művek Nyrt.: ez új.

„Nem a bolond csörgő?sipkája csörög itt, hanem a kapitalista ész kulcsosomója” – írja Horkheimer és Adorno.

A magyarországi – legyőzhetetlennek tetsző – jobboldal megértette az új médiák alaptermészetét, és erre a tudásra építi politikáját. Az Orbán-kormány ugyanis titkolja az intézkedéseit, megtévesztő nevekkel látja el őket – ezeket nincs idő helyesbíteni a mediasürgésben és médiaforgásban –, s ha mégis híre megy az aktusnak, hát elhallgatják, „cáfolják”, letagadják vagy az általános médiaömlenybe passzírozzák. A lojális közönség ezért is döbben meg az ún. európai bírálatokon – s tartja őket a kormánypropagandával egyezően tárgyyszeretlennek, hamisnak vagy mérhetetlenül eltúlzottnak –, mert a bírált jelenségekre?l soha nem hallott, egy-egy új terminus pedig (mint pl. a Nemzeti Együttműködés Rendszere vagy a Nemzeti Összetartozás Napja vagy „a nemzeti ügyek kormányja”) épp csak dereng, s a fölszínes gúnyolódás özöne tovább halványítja, homályosítja, bizonytalanítja.

Valami izé, amin az ilyen liberális arcok röhögni szoktak.

Tiszteletlen főszerok.

Negyedszázada egyetlen komolyabb, eszmeileg is számottevő vitatémája volt a magyarországi politikai közvéleménynek: a szabadelvőség.

Révész Sándor a *Népszabadság*ban kiváló cikkben elemezte azt a fölmérést, amely a magyarországi fölnőtt lakosság politikai önbesorolását vizsgálta meg, s amely?l kiderült, hogy huszonöt esztendő szüntelen vitái – és az utóbbi évek állandó antiliberális győlködése – után a honpolgárok többségének halvány fogalma sincs róla, hogy eszik-e vagy isszák a liberalizmust.

Mivel a nép többsége (szemben minden ellenkező híreszteléssel) nem idióta, ennek a jelenségnek okát kell adni. Ez a felejtés – mert évtizede még mindenki sejtette, mir?l van szó, hívek és ellenfelek egyaránt – grandiózus maszatolási akció eredménye. S ebben a legkülönfélébb erők cinkosak. Mivel az ún. baloldal a legtöbb tekintetben liberális demokrata lett, a liberalizmust össze lehetett kutyulni a hivatalos baloldal „kommunista” (államszocialista-államkapitalista, diktatúra) MÚLTJÁVAL, illetve a még önálló liberalizmus apró maradványait a kisebbségi (zsidó, „nememancipációs”, meleg, kisegyházi, „értelmiségi” stb.) önvédelemmel, tehát a szők érdekképviseléssel és fölszólamlással („advocacy”). Mivel a 68-asok többsége liberális lett, ezért az antikapitalista (tehát ebben az értelemben antiliberális) új baloldalt „liberálisnak” lehetett föltüntetni, és megfordítva: a mai szabadelvőségre – fölületes analógiák: spontaneitás, antirepresszív jelszavak, amelyek azonban más-mást jelentenek a két esetben – rá lehetett húzni a 68-as forradalmiság egzotikusabb jelenségeit, s ebben mindenki ludas, nem utolsó sorban némely szereplők műltszépítési (-csúfítási) szükségletei miatt. Nyugodtan állíthatjuk, hogy az ellenzék – amely az ellenzéki PÁRTOK válsága miatt nem más, mint az ellenzéki *értelmiség* – politikai arculata ismeretlennek tekinthető, a folytonos magyarázkodás ellenére.

Az ellenzéki értelmiség szünet nélkül nyilatkozik, ám nincs – és nem is lehet – összehangolt médiastratégiája, hiszen nem szervezet vagy intézmény. Ezért minden tiltakozás csak egy-egy hír, amelyre percekben belül ötven-száz médiakatasztrófa esik (erotikus képek Jimmy menyér?!!!!). A tiltakozás szükségképpen egy-egy kormányzati aktushoz kapcsolódik, amelyet a kormányzat soha nem ismer el, s ha mégis, másnap visszaszívja – a magyarázatot, nem a rendelkezést. A „fölhsználó” feje nem káptalan. Ezt a sustorgó árvizet nem lehet a ráció kiskanalával kimerni.

A magyarországi közvélemény nem háborodik föl és nem tiltakozik. Nincs mi ellen tiltakoznia. Hiszen, amit lát, az nem politika – azaz az életét érintő új szabályok és bírálatok –, hanem összefüggéstelen tételek („items”) szőnni nem akaró áradása, amelyeket egyfolytában helyesbítenek, átértelmeznek, nem létezőnek nyilvánítanak, újra el?vesznek, szétszednek, másképp összeállítanak újból, elkeverik oda nem tartozó elemekkel, majd megfélemednek róluk, aztán visszaemlékeznek rájuk, többnyire tévesen, rájuk nem illő kontextusban, és így tovább, és így tovább a végtelenségig. Nem a magyarországi jobboldal találta föl ezt, de érti és használja.

De fölfogta, és ez a hatalmas el?nye, hogy a hierarchikus társadalmakban (s minden társadalom ilyen volt az elmúlt hat-hétezer évben) elkerülhetetlen manipulációnak új a természete. Nem mozgósítani kell, nem lelkesíteni (ez marginális, csak a közvetlen hívek szők körének kell), hanem csöndesíteni, leszerelni, megnyugtanni. Ellenség van, de távoli, titokzatos, kiismerhetetlen, tör?dni vele csak árt. S mivel távoli és érthetetlen, hát furcsa és nevetséges is. Irritáló irrelevancia. Ennyi, nem több. Még a mozgósítás ritka pillanatai („Békemenet” pl.) is a

passzívakat aktivizálják valami távolival és érthetlennel szemben, valami ismeretlennek, átláthatatlannak, homályosnak a védelmében. Mennydörgő szónoklatok olyasmi ellen – az üres elvontság jegyében – , aminek a szerves részei vagyunk. És maradunk. És maradni akarunk. Ne merészeljen az ellenség kizárni bennünket önmagából, ami mi vagyunk!

A tévénézők tüntetnek az ellen, amit a tévében látnak, majd hazamennek, és megnézik magukat a tévéhíradóban.

Az ellenzék azt tapasztalja, hogy amikor támadja a kormányt, a kormány nem védekezik. A kormány azt válaszolja, hogy nem létezik, amennyiben minden egyes kifogásolt rendszabályát – s belőlük áll a kormányzás – letagadja. Hogy lehet megfogni valamit, ami saját állítása szerint: nincs? Sehogyan. S ha az ellenzék azt állítja, hogy van kormány (szándék, akarat, tett), akkor megvonják tőle a szót. Persze a bíráló többnyire maga se kormányt nézi a kormányt, hanem önző magánemberek önző, önértékelésének. Azaz NEM kormányt.

A politikai robaj éjjel-nappali üzlet. De mindent árulnak benne, csak politikát nem.

Nincs semmi említésre érdemes. Nincs semmi.

Rien.

Tamás Gáspár Miklós - hvg.hu

Ajánló